

Pædagogik i udsatte boligområder

Konference, DPU, 9. juni 2015

Kultur, fattigdom eller eksklusion?

- Spørgsmålet stilles, fordi vi tit hører, at problemer i daginstitutionen skyldes kulturforskelle
- I kort form handler det om, at opdragelse skal bygge på vores måde, eller at såkaldte danske værdier skal gøres gældende

Kultur

- I praksis er det derfor svært at anerkende, at der kan findes mange løsninger på problemer i opdragelsen
- Dermed bliver det også vanskeligt at trække på den viden, som andre mennesker har.
- Kort sagt: når vi trækker 'kulturkortet', udelukker vi en stribe af muligheder og viden, som kunne komme børnene til gavn

Kultur

- Hvis et barn afviger fra, hvad vi opfatter som normalt, vil professionelle som regel forklare det ud fra barnets unikke familiære og/eller sociale situation. Drejer det sig om et flygtningebarn, er der tilbøjelighed til at forklare afvigelse som et resultat af kultur, religion eller særlige værdier i barnets baggrund.

Kultur

- Facit er, at vi ikke opnår større forståelse af situationen eller vanskeligheden/rne, men flytter opmærksomheden fra den konkrete situation *til* barnets kultur. Det kan hæmme en ordentlig faglig analyse af barnets situation og dermed også afskære mulighederne for konstruktiv socialpædagogisk indsats.

Eksklusion

- Hvad indebærer det, hvis vi i stedet anvender 'eksklusionskortet'?
- Først tre begreber, vi ofte anvender, som tilnærmer sig forståelsen, nemlig
- Marginalisering, udstødelse og udsathed
- Her er der altså tale om processer – man befinder sig som marginaliseret i en uønsket position, hvor man er udelukket fra deltagelse

Eksklusion

- Ikke i alle samfundsmæssige arenaer, men i en eller flere. Det er en proces, der kan modvirkes.
- At være udstødt vil sige at befinde sig længst muligt væk fra det almindelige liv og de sociale arenaer, hvor man forventes at deltage (familie, arbejde, uddannelse, fritid).
- Endelig de sårbare: mennesker med forbigående behov for støtte.

Inklusion/eksklusion

- Inklusion betragtes oftest som en samlekasse for kommunale indsatser, der er rettet mod udsatte borgere. Indsatsen handler om at inkludere alle mennesker med særlige behov.
- Eksklusion kan ses i forlængelse af marginalisering m.v. som et begreb, der i særlig grad fokuserer på de processer og mekanismer, som er medvirkende til at udelukke mennesker fra deltagelse

Hvad kan man så gøre ved det?

- Den socialpædagogiske indsats handler om at hjælpe mennesker i udsatte positioner med at skaffe sig forudsætningerne for en hel eller delvis deltagelse i fællesskaber, der både har subjektiv og samfundsmæssig betydning.
- Det betyder, at indsatsen skal *gå på tværs af børns hverdagsliv* – på den måde kan erfaring med deltagelse i sociale arenaer integreres til *en helhed af mening og ressourcer*

- At bidrage til samlingen/helheden af erfaringer er væsentlig og bringer støtten derhen, hvor der er brug for den i hverdagen, altså i det levede liv.
- Desuden skal helheden af hidtidige erfaringer bruges som murbrækker ind i kampen for at deltage i forskellige slags fællesskaber – formelle såvel som uformelle. Derved får den enkelte myndighed over egen tilværelse gennem udvidede handlemuligheder

- Når råderummet eller manøvre mulighederne udvides, lærer den enkelte at begå sig i nye sammenhænge – og tillige at opnå erfaringer med selv at skabe sammenhæng mellem eller på tværs af adskilte sociale arenaer
- Endelig drejer det sig om lægge rammerne for, at der kan skiftes mellem forskellige sociale positioner

Det udsatte boligområde

- Hermed når vi til den tredje del af spørgsmålet – fattigdom.
- Her nøjes vi med børnefattigdom og spiller så 'fattigdomskortet'.
- Børn, der lever i fattigdom, er ikke selv skyld i det. De lærer at håndtere det og handle ud fra de muligheder, der er. Fattigdom gør ikke nødvendigvis afmægtig eller passiv.

Fattigdom

- Men fattigdom påvirker børn – både sundhed og skolegang er udforsket.
- At være fattigt barn vil sige at lide afsavn: materielt, socialt og kulturelt.
- Børn oplever, at de udelukkes eller må afholde sig fra at deltage i bestemte arenaer eller foretage sig bestemte handlinger.

Materielle afsavn

- Behovene er relative, og de afhænger af tid og sted – at være fattig i 1950erne var en ting (i et mangelsamfund), at være fattig i dag i et forbrugersamfund er noget helt andet.
- Tag bare PISA – børn uden adgang til computer er på den. Eller tag folkeskolens mindre klasser – børn uden mobiltelefon er utænkelige. Eller tag det ”forkerte” tøj i børnehaven – det går ikke.
- Det er materielle afsavn, der er mærkbare.

Sociale afsavn

- Afsavn præger trivsel og social inklusion – tag over hovedet, mad osv. er nødvendigt. Men trivsel afhænger også af interaktion med de andre børn i daginstitutionen og at være inkluderet i børnefællesskaberne
- Børn sammenligner sig indbyrdes: er tøjet smart eller er det genbrug? Kan Peter deltage i de samme fritidsaktiviteter som Hans?
- Stigmatiseringen lurder lige om hjørnet

Ringe økonomi

- Betyder:
- - ikke altid 3 måltider om dagen, frugt, grønt eller nyt tøj/nye sko
- - sjældent kunne dyrke fritidsinteresser, kunne invitere legekammerater hjem, besøge kammerater, give gaver
- - ofte manglende computer, mobiltelefon ...

Hvad har vi fundet?

- Der gøres faktisk rigtig meget for udsatte børn i udsatte boligområder.
- Men det udløser et stort arbejdspress med alt fra hjælp til at læse skrivelser fra kommunen til at bestille tid hos lægen, til at sørge for en større reserve af ekstra tøj eller til at sørge for et ordentligt måltid (om morgenen eller til frokost)

Til slut

- Der trækkes både på faglige kompetencer og personlige erfaringer. Der opstår hele tiden brandslukningsopgaver, planer må revideres, man når ikke det, man havde sat sig for.
- De erfaringer får ikke lov til at blive "privatiserede". Erfarings- og videndeling er højt prioriteret.
- Og som udgangsbøn: personalet har viljen til, at det skal kunne lykkes – hverken første, anden ... men i sidste ende